

АНОТАЦІЯ

Миронов А.Г. Адміністративно-правове забезпечення державного контролю у сфері охорони здоров'я. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право. – Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2020

У дисертації констатується обставина, що стан вітчизняної охорони здоров'я продовжує залишатись незадовільним. Зазначене було зафіксовано тривалий період часу назад і, за рідкими виключеннями, продовжує мати місце і наразі. Ураховуючи важливе соціальне значення медицини загалом, стає очевидним, що проблематика надання медичної допомоги, організації системи охорони здоров'я, правового регулювання медичної допомоги є більш ніж актуальними.

Відзначається, що одним із важливих чинників, який спричиняє проблеми у стані української охорони здоров'я, є неналежний стан здійснення контролю за різноманітними сторонами такої комплексної діяльності, якою є медицина. Сприймаючи контроль як організаційно-правове явище, котре у підсумку спрямоване на покращення стану справ (на засадах якісного аналізу поточного стану), зазначається, що недоліки самої контрольної діяльності впливають на недоліки об'єкту контролю, яким є сфера медицини.

У дисертації акцентується увага на факторах, які свідчать про актуальність дослідження державного контролю у сфері охорони здоров'я як об'єкта адміністративно-правової науки: по-перше, вкрай незадовільні показники співвідношення народжуваності та смертності; по-друге, медична реформа, яка наразі активно впроваджується в Україні, тією чи іншою мірою стосується всіх членів суспільства. по-третє, наразі триває формування нових поглядів на сутність та призначення державного контролю. Відтак недостатньо опрацьованими представниками правової

науки є питання функцій, принципів, видів та характеристик державного контролю у сфері охорони здоров'я; по-четверте, досить активно останнім часом заявляє про себе громадськість як елемент загальної системи контролю за медичною сферою. Виходячи із цього, постає питання доцільності аналізу державного та громадського контролю у сфері охорони здоров'я через демонстрацію: спільних рис, відмінностей та пріоритетів в сучасній Україні; по-п'яте, чітке усвідомлення того, що державний контроль повинен сприйматись як засіб забезпечення та підвищення якості медичної допомоги.

Розкрито особливості охорони здоров'я як об'єкта адміністративно-правової регламентації та як об'єкта державного контролю, серед яких: висока соціальна значущість; дотичність медичної допомоги до всіх членів суспільства у той чи інший період їхнього життя; комплексність; наявність державних, комунальних, приватних та відомчих закладів охорони здоров'я; поступове переміщення акцентів з всеосяжності медичної допомоги на безоплатних засадах до чіткого переліку послуг, які гарантовано надаються особі на безоплатній основі;

Проаналізовано функції державного контролю. Зазначається, що вони є похідними від функцій держави у сфері охорони здоров'я. Своєю чергою, функції держави у сфері охорони здоров'я є похідними від функцій держави загалом. Пропонується під функціями державного контролю у сфері охорони здоров'я розуміти основні напрями контрольної діяльності держави у сфері охорони здоров'я та медичної діяльності, які дозволяють відповідним публічно-правовим контролюючим органам та посадовим особам отримувати інформацію, що характеризує поточний стан справ у тому чи іншому зрізі медичної дійсності. Доцільно розрізняти наступні функції державного контролю у сфері охорони здоров'я: соціальна; економічна; стабілізуюча.

Надається визначення стабілізуючої функції державного контролю у сфері охорони здоров'я, під якою пропонується розуміти напрям впливу державного контролю на суспільні відносини, що виникають у сфері

охорони здоров'я, який проявляється у забезпеченні стійкості, рівноваги, прогнозованості організаційно-правових процесів, що відбуваються у сфері охорони здоров'я. Видається природним, що контроль як явище спрямоване на стабілізацію системи. Не є виключенням і медична діяльність, адже фактично мова йде про те, що за допомогою інструментів державного контролю приводяться до єдиного знаменника значна кількість показників системи охорони здоров'я. Тим самим забезпечуючи її прогнозованість та стабільність.

Зазначається, що факторами, які відображають актуальність розгляду принципів державного контролю у сфері охорони здоров'я, є наступні: принципи відіграють більш вагому роль, ніж конкретні організаційно-правові дії, оскільки перші визначають спрямованість других; врахування принципів дозволяє прогнозувати зміст та спрямованість державного контролю у сфері охорони здоров'я; наявність та дотримання принципів дозволяє і суб'єктам державного контролю у сфері медичної діяльності і його об'єктам адекватно сприймати організаційно-правові дії із безпосереднього здійснення державного контролю.

Запропоновано базовими принципами державного контролю у сфері охорони здоров'я вважати наступні: верховенство права; законність; публічність; поєднання централізації та децентралізації; спрямованість на покращення стану справ; системність.

Обґрунтовується, що ключовими відмінностями державного та громадського контролю у сфері охорони здоров'я є наступні:

– по-перше, цільова спрямованість державного контролю перш за все торкається забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя, контролю за обігом наркотиків та лікарських засобів. Своєю чергою, громадський контроль більш широкий, він фактично може стосуватись будь-якої сторони організації медичної допомоги чи лікувально-профілактичного процесу;

– по-друге, органи державного контролю є складовими публічно-правових інституцій з визначеною організаційно-штатною структурою та

державним фінансуванням, в той час як органи громадського контролю є незалежними від держави і фінансуються за рахунок будь-яких не заборонених законом джерел;

– по-третє, органам державного контролю дозволено лише те, що прямо передбачено чинними нормативно-правовими актами, а органи громадського контролю мають право робити все, що не заборонено чинним законодавством.

Наводиться класифікація суб'єктів державного контролю у сфері охорони здоров'я, де виокремлюються: 1. Суб'єкти загальної компетенції у сфері державного контролю (Верховна Рада України; Президент України; Кабінет Міністрів України; Міністерство охорони здоров'я України). 2. Суб'єкти спеціальної компетенції у сфері державного контролю (Національна служба здоров'я України; Державна служба України з лікарських засобів та контролю за наркотиками; Державна служба України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів; Департаменти (управління) охорони здоров'я на рівні обласних державних адміністрацій).

Пропонується під формами діяльності суб'єктів державного контролю у сфері охорони здоров'я розуміти зовнішні прояви дій компетентних органів та посадових осіб, котрі реалізуються у рамках їх нормативно визначених повноважень та спрямовані на виявлення, фіксацію, можливість підтвердження реального стану справ у тих чи інших напрямках сфери охорони здоров'я з метою оцінювання правомірності діяльності об'єкту контролю.

Надається визначення, відповідно до якого якість медичної допомоги – це комплексна категорія, яка характеризує оцінку медичної допомоги з точки зору співставлення базових стандартизованих очікувань від медичного втручання та реально отриманих результатів, що базується на дослідженні кадрового, матеріально-технічного та логістичного потенціалу лікувально-профілактичної установи, початкового та поточного стану пацієнта.

Стверджується, що інформована згода на медичне втручання є важливим чинником якості медичної допомоги та фактором можливості здійснення державного контролю у цій сфері за рахунок:

- по-перше, це засвідчення дотримання вимог чинного законодавства, оскільки отримання інформованої згоди є не лише правом пацієнта, але і обов'язком медичного працівника;
- по-друге, це полегшує та фактично робить можливим перевірити (проконтролювати) запропоновані пацієнтові варіанти діагностики, лікування, реабілітації тощо, оскільки вони відображаються у самому формулярі згоди;
- по-третє, інформована згода на медичне втручання є проявом поваги до прав та законних інтересів пацієнта з боку медичного персоналу, що, за певних обставин, мінімізує потенційно можливі скарги з боку пацієнтів та перспективи позасудового чи судового поновлення своїх порушених прав.

Обґрунтовується доцільність запровадження в Україні обов'язкового медичного страхування за наступними причинами:

- це надасть можливість відповідним публічно-правовим інституціям краще контролювати рух коштів, що виділяється на сферу охорони здоров'я та на лікування окремо взятого пацієнта;
- це дозволить уніфікувати підходи стосовно ціноутворення на аналогічні медичні послуги, що надаватимуться застрахованим особам;
- це потенційно стимулюватиме піклування громадян про свій стан здоров'я, оскільки внести особи, яка протягом страхового періоду не хворіла (хворіла небагато), будуть зменшуватися;
- це сприятиме конкуренції між лікувально-профілактичними закладами різної форми власності і, як наслідок, формуватиме єдиний медичний простір України;
- це полегшить здійснення державного контролю за якістю медичної допомоги, додержання медичних стандартів при діагностиці та лікуванні пацієнтів.

Ключові слова: державний контроль, охорона здоров'я, медична діяльність, адміністративне право, медичне право.